

4.10.1944.

Liittoutuneiden valvontakomission kokoonpano
ja työjärjestys.

Liittoutuneitten (Neuvostoliiton) valvontakomissio alkoi saapua Suomeen syyskuun 23 päivänä. Aluksi tuli ministeri Orlov ja 11 upseeria ja siviilimiestä, seuraavana päivänä tuli lentokoneella noin 80 miestä lisää. Tämä ensimmäinen erä käsitti etupäässä turvallisuushenkilöstöä sekä joitakin kokkeja, autonkuljettajia y.m. apuhenkilökuntaa. Ministeri Orlov ja entinen konsuli Popov, jotka tulivat mukaan, olivat ainoat poliittiset jäsenet. Vasta pari päivää myöhemmin saapui päävaltuutetun viransijainen kenraaliluutnantti Savonenkov sekä muut varsinaiset jäsenet. Suomen puolelta on määrätty hoitamaan yhteyttä tähän valvontakomissioon ulkoasiainministeri Enckell sekä hänen apunaan useita upseereita ja virkamiehiä. Ensimmäisessä istunnossa, joka tapahtui hotelli Tornissa syyskuun 28 päivänä, esitti kenraali Savonenkov lähimmät apulaisensa ja hahmotteli valvontakomission jaotuksen. Tämän mukaan eri aloja tulevat hoitamaan puheenjohtajan apulaiset: Sotilasasioita hoitaa kenraalimajuri Tokarev ja hänen apulaisensa everstit Burmistrov ja Bojarov; meri- ja viesti- asioita hoitaa amiraali Aleksandrov; sotavanki- ja sotilas- poliittisia asioita kenraali Syrtov sekä ilmailuasioita kenraali Andrejev. Komission poliittisena neuvonantajana on entinen Helsingin lähettiläs ministeri Orlov. Näitten apuna on joukko upseereita, insinöörejä ja siviilivirkamiehiä. Silmiinpistävä on suuri joukko turvallisuusvartijoita, joiden päällikkönä on eversti Jefimov. Nämä ovat upseereita majurista alkaen alaspäin ja aliupseereita. Turvallisuusvartio on varustettu konepistooleilla. Komissiossa on edustettuna useita erikoisaloja kuten meteorologia, klimatologia (kaasu- suojelupalvelus), lentokenttäinsinöörejä y.m. Ministeri Orlov ja turvallisuusvartion päällikkö Jefimov, jotka tulivat ensimmäisenä esiintyivät hyvin siivosti ja ystävällisesti.

Heidän tehtävänään oli majoituksen järjestely sekä entiset Eestin ja Latvian lähetystöjen talojen saattaminen asuttavaan kuntoon. Tämä työ suoritettiin suomalaisella työvoimalla venäläisten alinomaan kiihuhtaessa sen valmistamista. Yksityiskeskusteluissa ensin tulleet venäläiset korostivat rehellisiä aikomuksiaan sekä ilmaisivat suurta optimismia tulevien naapurisuhteiden kehittämiseen nähden, vakuuttaen että he eivät millään tavalla tahdo sekaantua Suomen sisäisiin asioihin.

Komission varsinainen työ alkoi yleisellä istunnolla, jossa ylempänä mainittujen alojen edustajien lisäksi oli Suomen puolesta ministeri Enckell, kenraali Enckell, kenraali Walve y.m. korkeimpia upseereita. Puheenjohtajan sijainen kenraaliluutnantti Savonenkov esitti aluksi joukon vastalauseita suomalaisten muka suorittamista sopimusten rikkomista syyttäen eräitten puhelinlinjojen purkamisesta, puhelinkeskuk-sien jättämisestä käyttökelvottomassa kunnossa y.m. Samalla esitettiin luettelo komission vaatimuksista käsittäen laajan tilastoaineiston Suomen Armeijan kokoonpanosta, vahvuudesta, toiminnasta y.m. Samalla ilmoitettiin, että venäläiset vaati-vat käyttöönsä Malmin ja Hangon lentosatomat; vaativat laivas-tonsa läpipääsyä Hankoon käyttäen Helsinkiä välisatamana; vaa-tivat majoitusta ja virka-apua valvontakomennuskunnilleen 11 satamakaupunkiin sekä joukon muita tietoja ja muita materiaa-leja. Savonenkovin esiintyminen oli erittäin äänekäs ja vaati-va. Termiinit määrättiin aivan liian lyhyeksi ja vaadittiin niiden tinkimätöntä noudattamista. Sai sellaisen käsityksen et-tä venäläisten tarkoituksena, varsinaisen kontrollitoiminnan ohella, on ollut väsyttää meitä ja saada meitä mahdottomiin ti-lanteisiin. Komission henkilökunta lisääntyi yhä. Ensin tuli lisäksi 33 hengen vahvuinen merikomennuskunta Porkkalan alueen tiedustelemista ja haltuunoton suorittamista varten. Vasta myö-hemmin tuli kanslia, palvelus y.m. henkilöstöä. Työssä venäläi-set osoittivat melkoista perinpohjaisuutta, niinpä esimerkiksi lentokenttiä tarkastettaessa kävivät he läpi kaikki rakennuk-set ja laitteet ja vaativat lentokenttien varustamista kai-killalla ajateltavissa olevilla varusteilla. Meteorologisia ja

klimatologisia (sääpalvelu) asioita tutkittaessa he syventyivät laajasti tieteellisiin kysymyksiin. Työn painopiste oli kuitenkin puhtaasti sotilaallisissa asioissa, ennenkaikkea sotatoimien kehityksessä saksalaisia vastaan Pohjois-Suomessa, tietojen keräämisessä Suomen Armeijan vahvuuksista ja dislokaatiosta samoin laivaston ja ilmavoimien. Termiinit olivat jälleen materiaalin valtavuuteen nähden ja huomioonottaen se, että meidän johtoportaat ovat laajasti desentralisoidut, suorastaan naurettavan lyhyitä, varsinkin kun kaikki asiapaperit oli samalla käännettävä venäjänkielelle. Sotatoimien suhteen saksalaisia vastaan yrittivät venäläiset kaikin keinoin, jopa ultimaattumin luontoisenkin, saada suomalaisten operatiivihin vauhtia ja nopeutta, tahtomattakaan ottaa huomioon ne valtavat etäisyydet, jotka oli ylitettävä ilman teitä ja siltoja miinoitetussa ja saksalaisten puolustamassa maastossa. Laivaston käyttöön suhteen yrittivät venäläiset vaatia asioita, joita välirauhan sopimus ei ole edellyttänyt. Asia järjestettiin kuitenkin pitkien neuvottelujen jälkeen kompromissilla. Sopimuksen mukaisesti suomalaisten oli asetettava valvontakomission käyttöön tarpeellisia viestiyhteyksiä Neuvostoliittoon ja Porkkalan vuokra-alueelle. Venäläisten tässä suhteessa esittämä vaatimus oli hyvin laaja, mutta tullaan kuitenkin täyttämään sekin kokonaisuudessaan. Samanlaisella vauhdilla on aloitettu keskustelut sotavankien vapauttamisesta ja internoitujen sekä Suomeen siirrettyjen Neuvostoliiton kansalaisten palauttamisesta. Käydessään eri vankileireillä ovat komission jäsenet koettanut saada esille mahdolliset julmuustapaukset. Tälläkin alalla on työn säännöllistä kulkua häiritty lukuisilla kireillä termeineillä. Eniten vaativana on esiintynyt kenraali Savonenkov ja amiraali Aleksandrov.

Eversti Tokarev on hiljainen ja vakava soturityyppi. Hänen apulaisina on eversti Burmistrov, hankin enimmäkseen työmyyrätyyppi sekä eversti Bojarov, joka kiusaa meikäläisiä ajattelemattomalla röykeydellään ja virkainnolla. Lähemmässä kosketuksessa, kun hän jättää virallisen vakavan tyytinsä, vaikuttaa hankin melko mukavalta vähemmän sivistyneeltä proletääriupseerilta.

Ilmailuasioita hoitaa kenraalimajuri Andrejev. Hienosti puettu, tahtoo vaikuttaa lupsakalta ja hienolta. Kovaääninen hosuja. Hänen apulaisenaan on eversti Melnikov: hiljainen ja vakava aliupseerityyppi, joka nousee seisomaan joka kerta kun kenraali häntä puhuttelee ja joka ei uskalla ratkaista mitään omin päin. Yhteystoiminta ilmailuasioissa on ollut alusta alkaen selväpiirteistä ja helppoa kiitos kenraali Lundqvistin venäläisiin tekemän vaikutuksen. Kohta Zhdanovin saavuttua osoitti Andrejev yhtäkkiä mielenkiintoa suomalaista I.V.- ja I.T.-järjestelmää kohti. Samanaikaisesti kun turvallisuuspäällikkö Jefimov järjesti Zhdanoville vähintään 500 kilon lentopommia kestävä pommisuojan. Keskustelusta kävi ilmi määrätty pelko Zhdanovin hengen puolesta.

Vankiasioita hoitaa kenraali Styrov apulaisenaan virkaintoinen eversti Nevolin. Styrov on hienopukuinen, huoliteltu, pitkä ja laiha mies, joka ei puhu paljon, mutta penkoo kiusallisella tarkkuudella vankileirejä ja vankien vaihtojuttuja.

Meriasioita hoitaa kontra-amiraali Aleksandrov, iso karkeatavoinen merikarhu. Neuvottelut hän aloittaa kovalla ja vaativalla äänellä, vastaten jokaiseen meidän puoleltamme esitettyyn väitteeseen tekemällä protesteja kaikin näköisten oletettujen sopimusrikkomusten johdosta. Neuvottelut hänen kanssa ovat kuitenkin sujuneet normaalisesti, koska itse asiassa hän ei ole niin pelottava kuin ulkonäkönsä.

Esikuntapäällikkö eversti Vasiljev on kuulemma olemassa hotelli Tornissa, mutta kaikista ponnistuksista huolimatta, ei häntä kertaakaan tavattu puhelimella tai henkilökohtaisesti, joten on ollut vaikeuksia työkontaktin käytännöllisen puolen

järjestelyssä. Kaikki adjutantit ja tulkit, jotka ovat upseereita aliluutnantista everstiluutnanttiin asti, ovat melko näkymätöntä väkeä huolimatta lukuisuudestaan. Pienemmätkin asiat ovat päällikköhenkilöitten käsissä eikä adjutanteilla ja toimistoupseereilla näy olevan muuta tehtävää kuin ilmoittaa tulijat ja tilata autoja.

Mielyttävän poikkeuksen muodostaa komissionin merimeteorologi 3.luokan kapteeni Aginorov, tavallisissa oloissa Moskovan merentutkimusinstituutin päällikön apulainen, sekä hänen lähin työtoverinsa reipas ja pirteä klimatologi (kaasu- suojelupseeri) eversti Vajatov. Hän oli joukkojen vetäytymiskomitean jäsenenä ollut kosketuksissa suomalaisten upseerien kanssa talvisodan jälkeen ja on voittanut meikäläisten sympatiat rehdillä ja sotilaallisella esiintymisellään. Nämä molemmat upseerit ovat järjestäneet sopimuksen mukaisen yhteistoiminnan meteorologisella alalla ja tämän tehtävän ohella ovat he asettuneet henkilökohtaiseen yhteyteen eräitten tieteellisten laitostemme johtajien kanssa, joita he kohtelivat suurella arvonnolla ahmien kaikki tiedot tieteellisistä saavutuksistamme luonnontieteellisellä alalla. On ilmeistä että tämä osa heidän mielenkiintoaan on täysin henkilökohtaista.

Komissionin poliittisena neuvonantajana on ministeri Orlov, joka oli Venäjän lähettiläänä Suomessa pari kolme kuukautta ennen viimeistä sotaa. Hän on hiljainen, kohtelias, hieman sulkeutunut mies, jota yleisesti pidetään myötämielisinä Suomelle, Hän puhuu mielellään naapurisuhteitten onnellisesta kehittämisestä tulevaisuudessa sekä siitä että nämä suhteet, huolimatta raskaista korvauksista ja vaikeista jälleerakennustehtävistä, tulevat koitumaan Suomelle suureksi hyödyksi myös aineellisella alalla. Mutta hieman toisia ajatuksia herättää hänen lähin apulaisensa herra Popov, joka sotien välillä oli konsulina Suomessa ja matkusti väärällä passilla. Hän on mitättömän näköinen vienankarjalainen, luonteeltaan hyvin konspiratiivinen. Hänen tehtävänsä ovat epämääräiset, niihin sisältyy varmasti paljon poliittista juonittelua, koska hänen puheella juoksee virtana hämäräperäisiä kotimaisia siviilityyppisiä miehiä ja naisia ja hän tuntuu olevan hyvin varattu

Kaupallisia kysymyksiä hoitavat ministeri Orlovin apulaisina herrat Jelisejev ja Gerasimov. Heidän toimintansa koskettelee enemmän ulkoasiainministeriön toiminta-alaa, joten en kykene lähemmin karakterisoida heitä ja heidän toimintaansa.

Johtohenkilöihin kuuluu vielä joukko proletäärin näköisiä miehiä, jotka eivät olleet missään kosketuksessa meidän yhdyselimme henkilöstön kanssa. Silmiinpistävä on apuhenkilökunnan ja erikoisesti Zhdanovin henkivartioston lukuisuus. Kuitenkin ovat venäläiset jättäneet paikoilleen osan hotelli Tornin palveluskuntaa, ilman joita he eivät näy tulevan toimen. Zhdanov itse asuu entisessä Eestin lähetystössä yhdessä adjutanttinsa ja osan henkivartiostonsa kanssa. Varsinaisena esikuntana on hotelli Torni, jonka lisäksi osa henkivartiosta asuu hotelli Kosmopolitissa. Latvian entistä lähetystön taloa on myös kunnostettu. Komissionin periferian muodostavat satamakntrollielimet. Kotkan, Loviisan, Helsingin, Hangon, Turun, Porin, Rauman, Vaasan, Kokkolan, Oulun ja Maarianhaminan satamissa. Niiden vahvuus vaihtelee 2-20 mieheen. Suurin on kontrollielin Helsingissä. Se on majoutunut entiseen saksalaisen komendatuurin huoneistoon Kanavakadun varrella ja on heti sinne tultua ottanut haltuunsa myös sen yläpuolella olleen venäläisen emigranttiklubin huoneiston. Niiden tehtävänä on kontrolloida satamiamme ja meriliikennettä. Mainittakoon että paikallinen rannikkoliikenne pienillä aluksilla on sallittu, mutta suurempien aluksien siirrot satamasta toiseen ratkaisee pääkomissioni kussakin tapauksessa erikseen, jolloin se tahtoo saada tarkat tiedot matkasta, matkan tarkoituksesta, laivasta, lastista, päällystöstä ja miehistöstä. Komissioni on jo vaatinut eräissä tapauksissa väliaikaiseen käyttöönsä suomalaisia kauppa-aluksia, erikoisesti pientä tyyppiä, jättäen kuitenkin niiden suomalaisen miehistön. Analogisesti tämän kanssa sallivat venäläiset suomalaisten lentokoneiden lentoja kussakin tapauksessa erikseen.

Venäläiset ovat lähettäneet tilapäisesti muutaman upseerin käymään Päämajassamme ja pohjoisessa operoivien joukkojemme esikunnassa, sekaantumatta muuten puolustusvoimiemme toimintaan. Kuitenkin ovat he vaatineet itselleen sopimuksessa

mainitut tiedot ja asiakirjat Suomen puolustusvoimista ja ovat ne suurin piirtein jo luovutetut heille. Tällöin ansaitsee mainintaa se suuri kiire ja ne tiukat termiinit jolla nämä tiedot on vaadittu. Venäläiset ovat vaatineet käyttöönsä Kotkan, Malmin, Hangon ja Turun lentokentät. Venäläinen vastaanottaja on suurella tarkkuudella käynyt läpi lentokentät ja niiden varustukset vaatien määrättyjä parannuksia ja lisärakenteita. Vaatimuksien mukaan valmistetaan niille majoitusta 100-400 hengelle, tällöin venäläiset puhuvat mielellä siitä, että se on vain väliaikainen laina, joka palautetaan mielellään niinpian kuin mahdollista. Toistaiseksi on vain Malmin kenttä luovutettu, jota kuitenkin ahkerassa käytössä riippuen siitä, että komissionin ainoa yhteys kotimaahan kulkee lentoteitse.

Komissio on vaatinut käyttöönsä melko laajan kaapeli- ja puhelinverkko, joka tullaan asettamaan heidän käyttöönsä sopimuksen mukaisesti. Kuitenkaan ei heidän viestiupseerinsa vielä ole saapunut paikalle, eikä yhtään langallista yhteyttä Neuvostoliittoon ole otettu käyttöön, joten ainoana viestiyhteytenä kotimaahan komissionilla on heidän salainen radionsa, jonka olemassaoloa he eivät liioin peittääkään.

Porkkalan alue on vain osaksi otettu käyttöön. Rajankäyntikomiteean venäläinen valtuuskunta ei ole vielä kokonaisuudessaan, paikalla eikä ole nähty sitäkään komissioilla, joka pitäisi ottaa alueella oleva omaisuus vastaan suomalaisilta. Vuokra-alueella on toistaiseksi vain eversti Tereschtschenkon johtama majoituskomennuskunta, joka tiedustelee aluetta ja valmistaa majoitusta. Mac Elliotin linnoitus on jo venäläisten miehittävä, vaikka siellä toimii edelleen meidän miinanraivauskomennuskunta. Porkkalan rajankäyntikomiteealla on ollut joitakin alustavia kokouksia, mutta kenttätöihin ei ole vielä ryhdytty.

Mitään intiimikosketusta venäläisiin ei vielä ollut. He ovat vältäneet yleisiä ja suppeampia kutsujamme päivälliselle tai lounaille ja niissä harvoissa tapauksissa aivan alussa, jossa siihen oli tilaisuutta, he olivat ilmeisesti pidättyväisiä alkoholiin suhteen. Poikkeuksen teki Porkkalan

majoituskomennuskunta, joka lähtöhetkessä tarjosi meikäläisille saattajille aamukahvin kanssa amerikkalaisia aamiaispakkauksia ynnä ison lasillisen konjakkia.

Miten tuleva yhteistyö valvontakomissionin kanssa tulee kehittymään on mahdotonta sanoa, tekisi mieli uskoa kauniisiin sanoihin Ja lupauksiin, mutta toisaalta työttyyli, venäläinen mentaliteetti ja ennenkaikkea Zhdanovin läsnäolo puhuvat toista kieltä.

Reunahuomautuksena mainittakoon, että ministeri Orlov eräässä tilaisuudessa lausui kiihkeitä tuomionsanoja Bullit'in Lifessä aikoinaan julkaiseman artikkelin johdosta, mainiten että se oli suoranaisena loukkauksena Neuvostoliitolle ja oli omiaan edistämään Neuvostoliiton ja kaikkien rauharakastavien kansojen vihollisten hämäräperäisiä tarkoituksia.

[Krigsarkivet, Stockholm]